

Rahkoset

Rahkosten sukuseura ry:n lehti
2010 – 16. vuosikerta – 20. numero

Rahkosten sukua suuressa maailmassa – sivu 3
Kestääkö sukututkimus dna-hyökkäystä? – sivu 4
Sukukirjan teko etenee – sivu 15
Vuoden 2011 sukkokous Rahkosessa – sivu 16

Sukuseuran hallitus

Rahkonen Olavi
puheenjohtaja
(014) 3722 528, 045 7881 3161
olavi.rahkonen at elisanet.fi
Mankolantie 27
40200 JYVÄSKYLÄ

Luotola Hannu
varapuheenjohtaja
045 633 0792
hannu.luotola at ppl.inet.fi
Haapaniementie 195
41270 LANNEVESI

Liimatainen Helvi
hallituksen jäsen, rahastonhoitaja
0400 686 409
helvi.liimatainen at sci.fi
Lunttilantie 22
43100 SAARIJÄRVI

Rahkonen Jorma
hallituksen jäsen, sukulehden tekijä
050 3470 083
jorma.rahkonen at kolumbus.fi
Tavintie 8 B 22
40400 JYVÄSKYLÄ

Keski-Rahkonen Olavi
hallituksen jäsen
040 839 5237
olavikr at gmail.com
Aarnivalkeantie 10 E
02100 ESPOO

Rahkonen Veikko
hallituksen jäsen
0400 657 550
veikko.rahkonen at elisanet.fi
Otavankatu3 B
11130 RIIHIMÄKI

Kärri Maija
hallituksen jäsen, sihteeri
040 504 1821
jukka.karri at org.lappeenranta.fi
Kärrinkatu 2
53500 LAPPEENRANTA

Rahkonen Jukka
hallituksen jäsen
044 585 4734
j.rahkonen at saunalahti.fi
Tikkamannilantie 168
41160 TIKKAKOSKI

Nousiainen Eero
hallituksen jäsen
040 515 8755
eero.nousiainen at luukku.com
Pajalahdentie 17 A 2
00200 HELSINKI

Rahkonen Kyösti
hallituksen jäsen
045 275 6272
kyosti.rahkonen at gmail.com
Sääksraitti 1 B 7
42700 KEURUU

Klemola Jouko
tilintarkastaja, varsinainen
(06) 889 538, 050 5910 266
jouko.klemola at kotinet.com
Severinpolku 2
68370 ULLAVA

Keski-Rahkonen Lauri
tilintarkastaja, varsinainen
lauri.keski-rahkonen at kotinet.com
Viitalontie 7
69300 TOHOLAMPI

Rahkosten sukuseuran jäsenmaksu on 10 euroa /vuosi. Ainaisjäsenmaksu on 100 euroa.
Sukuseuran tilinumero on 540804-222060

*Kannen kuvassa: Hilda ja Kalle Emil Rahkonen Mallaslammilla otetussa kuvassa noin vuonna 1915.
Kuvassa lapset Ilmi (s.1904), Helmi (s. 1906), Väinö (s. 1908), Impi (s. 1910) ja Sylvi (s. 1912).*

Rahkosen sukua suuressa maailmassa

Sukujuhlamme esitelmässä 1999 mainitsin (Rahkosten sukuseura ry:n lehti 5/1999), että sukumme Ullavan haara, jonka luku nykytietojeni mukaan on yli 14000, on levinnyt kaikille mantereille paitsi Etelä-Amerikkaan. Unohdin tietenkin Etelämantereen. Puoli vuotta esitelmästä, tämän vuosituhannen alkupäivinä suvun jäsen Veijo Meriläinen saapui ensimmäisenä suomalaisena hiihtäen Etelänavalle (Helsingin Sanomat, 6.1.2000, s. A5).

Etelä-Amerikka – Rahkosten viimeinen valkoinen läiskä kartalla – on myös poistunut. Alla poseeraa kaksi aitoa latinotyttöä. Elena Marianna (2008) ja Irina Kristiina (2010) Hirvosen syntymäpaikka on Brasilia, Distrito

Federal, Brasilia, tämän suuren maan pääkaupunki, joka on melkein päivántasaajalla. Isä Pekka Hirvonen oli siellä diplomaattina Suomen suurlähetystössä. Äiti – tyttäreni – Anna Keski-Rahkonen on syömishäiriöiden tutkijalääkäri. Tätä kirjoittaessani koko perhe asuu taas Helsingissä. Pelkään, että Elenan portugalilainen taito ruostuu vähitellen käytön puutteessa.

Vaari näppäsi kuvan Brasilian tytöistä vähissä vetimissä mummin hemmoteltavana ja vilvoittumassa viime heinäkuun helteistä Suomessa Lohjan Hiidenvedellä.

Olavi Keski-Rahkonen

Biologinen vai sosiaalinen suku – kestääkö sukututkimuksemme dna-hyökkäystä?

Veri on vettä sakeampaa – on sukujuhlien juhlapuheiden vakioväite. Sotkeeko geenitekniikka suvuista luodun kuvan, kun sillä sukuun ilmaantuu uusia yllättäviä jäseniä tai kun jokin suvun sisällä selvästi oleva henkilö ei näytäkään kuuluvan joukkoon. Historian valossa ja pienten laskelmien perusteella ehdotan tosikkomaisia johtopäätöksiä.

Suku

Suomessa sukututkimusta on harrastettu jo vuosisadan pääasiassa topeliaanisessa hengessä. Koko väestölle tämän harrastuksen tekee omakohtaiseksi erinomaisesti hoidettu väestökirjanpito sekä maanomistuksen huolellinen vuosisatainen asiakirjapohjainen verotus. Näitä kahta lähderyhmää käyttäen useimmilla meillä on mahdollista konstruoida dokumentoituja esipolvien tauluja isovihaan ja monilla jopa Kustaa Vaasan hallituskautteen saakka. Silloinkin, kun suvussa ei ole aatelisia tai pappissäätyisiä jäseniä, joilla jo vuosisatoja on ollut julkaistuja sukutauluja, polveutuminen voidaan näiden suomalaisten asiakirjalähteiden perusteella rekonstruoida aika luotettavasti, mikä on muodostanut perinteisen sukututkimuksemme rungon.

Suomessa on julkaistu useita sukututkimuksen oppaita, mutta niiden pääpaino on ollut dokumenttien tutkimustekniikassa. Viime vuosien vilkkain keskustelu on ollut etiikan ja juridiikan uusien kiemuroiden ympärillä. Hyvin vähän on keskusteltu itse käsitteestä suku. Mitä sillä tarkoitetaan?

Sukunimi

Sukunimien historiasta tiedämme, että meillä on ainakin kaksi vanhaa sukuperinnettä – itäinen ja läntinen, jotka olivat sidoksissa pääelinkeinoon maatalouden, harjoittamistekniikkaan. Suomen etelä- ja länsiosien maatalous oli jo keskiajalta paikkaan sidottua peltoviljelyä, jota täydensi erätalous kaukaisilla yksi-

tyisillä palstoilla. Suvun keskeiseksi ominaisuudeksi tuli periytyvä maaomaisuus. Siten tilan nimi oli myös suvun tärkein tunnusmerkki. Varakkaimmat maanomistajat kykenivät kustantamaan ratsupalvelusta kuninkaalle ja nousivat vähitellen aateliluokkaan. Heidänkin nimensä usein muodostettiin sukutilan nimestä.

Idässä kaskitalous oli vallitseva käytäntö 1800-luvun puolelle saakka. Kaskiviljelyn liikkuvuuden vuoksi halmeen paikannimi ei ollut sukupolvia ylittävä henkilöiden tunnus, vaan sellaiseksi kehittyi sukunimi, esimerkiksi Rahkonen, joita olivat Rahkoon tietyllä paikkakunnalla sukulaisuussuhteessa olevat. Lännessä tilannimet muuttuivat vain hitaasti, joten niitä voi hyvällä syyllä pitää periytyvinä vaikka tilat vaihtoivat verotussyistä omistajiaan joskus melko useinkin. Lähes säännöllisesti uudet omistajat, jos asuivat tilalla, käyttivät edelleen vanhaa tilan nimeä, vaikka heillä olisi ”matkatavaroissaan” ollut mukana entistenkin asuinpaikkojensa nimiä. Idässä sukunimistä tuli perinnöllisiä niin säännöllisesti, että aloitteleva suvun harrastaja tuntee sukulaisuutta kaikkia samaa nimeä kantavia kohtaan.

Sukulaisuus

Kummankin perinteen alueella sukututkijat ovat luottaneet asiakirjatietoihin ja liittäneet sukuun henkilöitä, joille sieltä löytyy biologiselta vaikuttava yhteys. Sukuun jollain eri tavalla omiksi otetut saatetaan merkitä tutkimuksissa jonkun perheen jäseniksi, mutta

Tapahtuma	Vuodet	Sukupolvia nykyhetkestä	Ehjän ketjun todennäköisyys		
			2%	5%	10%
Suomen sota	1808-09	7	0,87	0,71	0,49
Pikkuviha	1742-43	9	0,84	0,64	0,40
Isoviha	1710-21	10	0,82	0,60	0,35
Pitkä viha	1573-97	15	0,75	0,47	0,22

heidän jälkeläisensä vain harvoin pääsevät enää jatkoon siitä riippumatta, minkä muotoinen kasvatustavan vanhemmuus on juridisesti ollut. Verta on pidetty kaikkia muita siteitä vahvempaan.

Aviottomien lasten lukumäärä on Suomessa ollut perinteisesti pieni, muutamien prosenttien tasolla joitakin erityisiä paikkakuntia lukuun ottamatta. Tästä on myös syntynyt kuvitelma, että kirkonkirjoihin merkityt vanhemmat ovat automaattisesti lapsen biologisia vanhempia. Äidin osalta tämä kyllä pitää paikkansa hyvin tarkasti, mutta isyydessä asiakirjat eivät ole samalla tavalla mustaa valkoisella. Sukututkijat eivät tästä ole suuremmin ääntä pitäneet, sillä muu kuin aviopuoliso isänä on ollut samanlainen häpeän aihe kuin avioton lapsikin. Kansanperinne tuntee kuitenkin runsaasti toisenlaisiakin siittämissitilanteita. Vaikka pitäisimme perinnetietoa juttuina, yhteiskunnassamme oli rakenteellisia piirteitä, joilla on saattanut olla merkittävä mutta asian luonteen vuoksi piiloon jäänyt vaikutus todelliseen verisukulaisuuteen. Siten asiakirjojemme tieto vanhemmuudesta, erityisesti isyydestä – paria viime vuosikymmentä lukuun ottamatta – rakentuukin mielestäni enemmän sosiaalisen kuin biologisen isyyden ja siten myös suvun perustalle.

DNA-tutkimukset, jotka tällä vuosituohannella ovat tulleet yksityistenkin saataville, ovat tuoneet aivan uuden tekniikan sukututkimukseen, joka perustuu tiukasti biologiseen vanhemmuuteen. Sukututkimuksessa DNA-kellokkaat valittavat, että heitä eikä heidän tekniikkaansa noteerata lainkaan. Tässä ar-

tikkelissa tarkastelen sukupuun rakentamisen järkevyyttä mittausteknisenä ongelmana. Katsomalla todennäköisyyksiä taaksepäin näemme, miten on suhtauduttava sukupuun ja DNA-testin mahdollisiin eroihin pitkissä isälinjan ketjuissa. Äitilinja olisi periaatteessa paljon varmemmin dokumentoitu, mutta sekä itäisessä perinteessä sukunimi että läntisessä perinteessä maaomaisuus ovat kulkeneet mieslinjaa isältä pojalle useimmiten, mutta joskus myös isäpuolelta poikapuolelle. Nuo puolet ovat tämän jutun varsinainen aihe.

Sukupuu

Laskemme ehjän sukupuun todennäköisyyden mahdollisimman yksinkertaisella menetelmällä. Suomen Sukututkimusseuran HisKietietokannasta on helppo laskea, mikä aviottomien lasten osuus on ollut 1700- ja 1800-luvulla tietyllä paikkakunnalla. Jos oletamme valistuneena arvauksena, että ketjun katkeamisen todennäköisyys kahden sukupolven välillä on sama kuin aviottomien lasten osuus kaikista syntyneistä, laskeminen on aivan helppoa. Esimerkiksi tyypillisesti maaseudulla aviottomia on 2%. Ketju pysyy sukupolven ehjänä todennäköisyydellä $100 - 2 = 98\%$. Kun sukupolvia on n kappaletta, ehjän ketjun todennäköisyys tuossa ympäristössä on $0,98$ kerrottuna n kertaa itsellään. Taulukossa on laskettu nämä lukuarvot kolmenlaisessa ympäristössä, jotka ovat karkeasti suomalainen maaseutu (2%), pikkukaupunki (5%) ja erityinen paikka (10%). Sukupolven pituus on keskimäärin 25 vuotta. Vasemmissa sarakkeissa on historiamme kriisivuosia, keskellä

etäisyys niihin nykyhetkestä sukupolvina, ja oikealla ehjän sukupuun todennäköisyys. Tuloksista nähdään, että Isovihaan ulottuva sukupuu on maaseudulla 80% mutta kaupungissa vain 60% todennäköisyydellä keskimäärin ehjä. Jos suku on vaikuttanut suurissa kaupungeissa (Tukholma, Pietari, Turku, Helsinki, Viipuri), aviottomien lasten osuudet ovat paljon suurempia ja siten myös ehjän sukupuun todennäköisyys paljon pienempi.

Taulukossa mainittuina kriisiaikoina huomattava osa maamme naisista oli vieraan sotaväen määräysvallan alaisena. Naisia pidettiin sotasaaliina ja erityisesti isovihan jälkiselvittelyjen asiakirjoista saamme tarkan aikalaiskuvan olosuhteista, joiden läpi heidän oli selviydyttävä. Näillä ajoilla oli jonkinasteinen vaikutus suomalaiseen verenperintöön, mutta väestönsiirtojen ja kauheiden olosuhteiden vuoksi niistä suhteista syntyneiden lasten eloonjäämistodennäköisyys oli muita syntyneitä pienempi.

Normaaliaikoina vaikutti sotiakin voimakkaampia tekijöitä, jotka katkaisivat asiakirjoista nähtäviä sukupuita. Yritän arvaamalla – vaikka näyttö puuttuu – panna muutamaa niistä tärkeysjärjestykseen: (1) seurustelu-aika ja yöjalkaperinne, (2) piikat, (3) arkielämän tilanteet sekä (4) ylempisäätyisten vierailut ja liikkuva työvoima.

(1) Huomattavassa osassa vihkimisiä morsian odotti jo lasta. Useimmiten isä oli vihittävä sulhanen, mutta ei aina. Jos sulhaskandidaatti ei ollut vanhempien mieleen, vihille tulikin toinen, joka jotenkin pelasti tilanteen. Tästä huolimatta esikoislapsi kasvatettiin muun mahdollisen katraan kanssa. Jos hän oli poika, laki takasi hänelle muita sisaruksia paremmat perintöoikeudet. Siten myös hänen jälkeläisillään oli toisia suuremmat selviytymismahdollisuudet.

(2) Nuorten naisten oli täysikäisinä mentävä palvelukseen, jos eivät olleet vielä avioituneet. Piikominen oli heidän pääammattinsa. Kaupungeissa, taajamissa ja kartanoissa piioilla on huomattava määrä aviottomia lapsia.

Tehtävän alisteisuuden vuoksi on epäiltävissä, että isä ja isäntä oli usein sama henkilö. Jos asia haluttiin pitää siistinä, isäntä hommautti tytön nopeasti vihille sopivan renkipojan kanssa. Työvoima oli halpaa, joten isännällä oli keinoja edistää sopimusta, ellei asia muuten edennyt.

(3) Harvaan asutussa maassa naiset joutuivat olemaan pitkiä aikoja erossa aviomiehestään ja tekemään arkitöitä muiden miesten kanssa. Erityisesti sotilaiden ja merimiesten vaimot joutuivat tämän vuoksi vaikeisiin tilanteisiin, jonka näkee myös asiakirjoista. Hitaiden kulkuyhteyksien takia asia koski jossain määrin koko väestöä.

(4) Kansanperinne tuntee kirjavan joukon ylempisäätyisten ominaisuuksia, joista jäi sukuun vaikuttavia jälkiä. Koska säädystä ylöspäin naiminen oli monen naisen haaveena, he olivat tällaiselle houkutukselle alttiimpia kuin säädyn sisältä tuleville. Kantelettarin avausruno 'Kreivin sylissä istunut' antaa tästä hyvän esimerkin. Tällaisten tilanteiden hedelmät kasvatettiin suvun piirissä tekemättä selkoa todellisesta isästä. Kun jonkin suuren rakennustyön tai savotan vuoksi sotilaita tai muita vieraita miehiä tuli paljon paikkakunnalle, heidän moraalisensa ei aina yltänyt paikalla asuvien tasolle.

Hedelmöityksen todennäköisyys

Meillä ei ole varsinaisia historiallisia tietoja mistään avioliiton ulkopuolelta tulevien seksuaalisuhteiden määrästä, mutta silti voimme arvioida, mitkä yllämainituista tilanteista todella olivat merkittäviä. Nykyisten mittausten mukaan normaalissa parisuhteessa elävän, hedelmällisessä iässä olevan naisen todennäköisyys tulla raskaaksi on 2 ... 12% yhden kuukautiskierron aikana. Siten sikiämisen todennäköisyys yhden yön keikasta on vain 0,5 ... 3%. Täydestä 'aittakesästä' seurauksia on odotettavissa 8 ... 40% todennäköisyydellä. Kaikissa näissä suurempi luku edustaa nuorinta naisryhmää.

Koska nämä ovat nykynaisten keskimääräisiä arvoja, testasin lukujen käytettävyyttä historialliseen arviointiin etsimällä suvustani 1700-luvulta kaksi monilapsista äitiä. Lasten syntymien väli on heillä normaalijakautunut, keskiarvo 460 ja hajonta 100 päivää ja kattaa koko heidän hedelmällisen ikänsä. Kun ottaa huomioon, että 'pässinkarsinan' jälkeen lapsen imettäminen oli ainut ehkäisykeino, yllä esitetyt sikiämistodennäköisyydet selittävät hyvin lasten syntymisväliä.

Tällä tiedolla näemme, että nuorten vietettyä yhdessä koko aittakesän, vajaa puolet tytöistä oli jo raskaana syksyyn mennessä. Vaikka sulhaskandidaateista olisi torjuttu vain kymmenesosa ja häthätää etsitty tilalle soveliaampi, jo 5% esikoisista olisi eri isää kuin vihitty puoliso.

Piikojen teoreettinen 'altistus aika' oli vieläkin pidempi kuin yöjalkaparien. Aineistoa on niin paljon, että heihin kohdistunut uhka voitaisiin periaatteessa mitata. En tunne sellaista tutkimusta, mutta katsoin pistokokeina muutamia esimerkkejä. Niistä näin, että erot ovat erittäin suuria paikkakuntien välillä. Synnyinseudullani Keski-Pohjanmaalla piikojen aviottomat lapset ovat harvinaisia kaupungeja lukuun ottamatta. Piika oli talossa 'perheenjäsen', jonka vanhemmat asuivat lähiseudulla ja jotka isännät tunsivat. Useimmat piikat palvelivat vain joitakin vuosia. Kun hän oli avioitunut, piikomisaika ei vaikuttanut hänen arvoansa alentavasti, vaan katsottiin luonnolliseksi välivaiheeksi. Parhaista tuli pian saman talon miniöitä tai emäntiä. Siellä piian muunlainen 'käyttö' olisi ollut inestiiin verrattava teko.

Kaupungeissa ja etelämpänä kartanoseudulla muutamassa katsomassani kohteessa piikojen asema oli aivan toinen. Isäntä 'omisti' heidät aika kokonaisvaltaisesti. Naiset joutuivat riippäytymään salavuoteudesta ja kantamaan merkintää lq (maattu nainen), mutta makaa- jista vastaavia merkintöjä tapaa aniharvoin. Aviottoman lapsen syntymä jätettiin kokonaan äidin murheeksi. Kartanoissa oli myös renkejä. Miksi sitten syytän isäntiä? Periaat-

teellinen alistussuhde sekä pienehkö katso- mani näyte osoittavat, että ainakin jotkut heistä pitivät piian ruumistakin luonnollisena etuoikeutenaan. Piika pystyi äänestämään jaloillaan palvelusvuoden päätyttyä ja monille se oli ainut vaihtoehto, vaikka yksinhuolta- jaäiti ei ollut halutuinta työvoimaa. Näistä havainnoista on pääteltävissä, että Keski- Pohjanmaan kaltaisissa sosiaalisesti tasa- arvoisissa yhteisöissä piikat eivät poikenneet merkittävästi suoraan kotoaan naiduista tyttä- ristä. Sitä vastoin kartano- ja ruukkiyhteisöis- sä kuten kaupungeissakin pitempään piiko- neet naiset olivat avioiduttuaankin usein 'pilattuja' ja heidän esikoislastensa isyys oli paljon kirjavampi kuin edellisessä ryhmässä. Tämä on merkittävä tekijä sukupuuta raken- nettaessa.

Yhden yön keikan pieni sikiämistodennäköi- syys osoittaa, että vaikka ryhmän (4) tapauk- set jättivät vahvoja muistikuvia varsinkin nai- seen, kuten Kantelettaren runo havainnolli- sesti osoittaa, sukututkimukselle ne eivät ole merkittäviä. Yhden naisen elämässä tällaisia kohtaamisia oli harvoin. Sitä vastoin suuret työmaat olivat kartanopaikkoihin verrattavia.

Ryhmästä (3) voidaan päätellä samoin kuin ryhmästä (4) silloin kun mies ja nainen olivat sosiaalisesti tasa-arvoisia. Satunnaisten hai- rahdusten seuraukset olivat harvinaisia. Sitä vastoin merimiesten ja sotilaiden vaimojen sisäänrakennettu lisäongelma oli köyhyys. Kun miehet olivat pitkiä aikoja poissa, naiset pienine lapsineen olivat ahtaalla. Katselles- saan tiettyjä asuinpaikkoja näkee, että heillä oli - usein hengen tai henkien hädässä - vas- tikkeellisia 'sivuansioita'. Näissä perheissä muodollisesta eheydestä huolimatta isyys saattaa olla melko kirjavaa jokaisen lapsen osalta.

Yhteenvetoa

Nykyinen sukunimikäsitteemme on vajaan sadan vuoden ikäinen, mutta suvun nimi kat- taa koko historiallisen aikamme. Idässä se on aika lailla nykyisen sukunimemme kaltainen,

isältä isälle periytyvä. Lännessä henkilö ankuroituu tilaan, jonka nimeä käytetään itäisen sukunimen kaltaisesti. Se periytyy kuten maaomaisuus ja sillä voidaan käydä myös kauppaa. Se ottaa helposti uusia jäseniä ulkopuolelta. Siellä suvun ja kyläyhteisön ero ei ole suuri.

Vaikka väestökirjanpitoimme mahdollistaa puhtaitten sukupuitten rakentamisen parhaimmillaan keskiajalle saakka, niihin on osattava suhtautua sopivalla tavalla. Kun voimme testata biologista sukulaisuutta pitkienkin aikavälien taakse, erityisesti suorassa isälinjassa poikkeamia on odotettavissa melko usein. Paikkakunnan aviottomien lasten määrä on karkea yleismittari, millä voi nopeasti arvioida kaikkien niiden tekijöiden yhteisvaikutusta, jotka kuljettavat verisukulaisuutta eri tavalla kuin aviosuhteesta voisi päätellä. Nuorten yöjalkaperinteestä johtuu, että esikoislapsen isä oli luokkaa 5% todennäköisyydellä toinen kuin vihitty mies.

Muun uskottomuuden asteesta ei ole mitattua tietoa. Koska satunnaisen hairahduksen todennäköisyys on pieni, niiden vaikutus sukulaisuuteen ei ole kovin merkittävä. Sitä vastoin kartanoiden, ruukkien, kaupunkien ja sotilaskeskittymien ympäristöissä, missä aviottomia lapsia oli runsaasti, lapsen isä poikkesi perheen isäksi merkitystä usein. Jos alue miehitettiin, koko naisväestö saatettiin raiskatta.

Näillä perusteilla on nähtävissä, että puhtaan sukupuun todennäköisyys on pienempi kuin yleensä kuvitellaan. Jos suku on elänyt Keski-Pohjanmaan kaltaisella harvaanasutulla maaseudulla, missä ulkoisia häiriöitä on vähän, sukupuun todennäköisyyttä voi arvuutella taulukon 5% sarakkeesta. Kaupungeissa ja muissa taajamissa sekä suurten kartanoiden alueella tyypillisempi on 10% sarake.

Soveltamalla laskelmaa Rahkosiin, jotka ha-

DNA-tutkimukset, jotka tällä vuosituhannella ovat tulleet yksityistenkin saataville, ovat tuoneet aivan uuden tekniikan sukututkimukseen, joka perustuu tiukasti biologiseen vanhemmuuteen. Tässä yksi näyteputkilo lähdössä tutkittavaksi. Kuva: Jorma Rahkonen

jaantuivat Jääsken emäpitäjästä Pitkän vihan aikana, vain joka toinen muodollisesti suorassa isälinjassa oleva on todennäköisesti biologisesti saman esi-isän lapsi. Jos suku on elänyt suuren kaupungin kuten Viipurin vaikutuspiirissä, vain joka viides sukupuussa näkyvistä on todella myös saman esi-isän jälkeläisiä.

Johtopäätös

Uskottomuusprosentiksi olen valinnut aviottomien lasten suhteen kaikista syntyneistä. Tästä minulla ei ole näyttöä vaan jonkinlaisen analogian antama tuntuma. Otaksun sovellettaessa nähdään, että puhtaat isälinjan sukupuut pitkien jaksojen päähän ovat harvinaisia.

Jos lapsen isäksi tiedettiin toinen, kuin vihitty aviomies, ratkaisu oli yhteisön eli suvun. Jos se olisi hylännyt lapsen, se olisi useimmiten menettänyt myös äidin. Yksinäinen äiti suvun ulkopuolelle työnnettynä menetti pian lapsensa ja oli vaarassa menehtyä itsekin. Kun suvun valinta oli molemmat verestä piittaamatta, uusi jäsen kasvoi sukuun uusin geenein ja omaksui suvun tunnusmerkit, joista nimi tuli kaikille, joillekin myös omaisuutta. Jos suku hylkäsi, ennuste oli huono, eikä heillä ole jälkeläisiä sukupuita rakentamassa.

Tältä taustalta kysyttäessä, **mikä on suku**, valinta ei kuljekaakaan **veren** ja **veden** välillä, vaan on sitä astetta vakavampi. Lähes kaikkina aikoina vaihtoehdot ovat olleet **elämä** tai **kuolema**. **Suku on** – verta ja vettä yhdistäen – aina ollut **elämän valinta!**

Esipolvillamme ei ollut varmoja keinoja tietää tarkasti, miten verisiteet kuljivat. Silloinkin kun poikkeavuus tiedettiin, monet valitsivat elämän, joka sisälsi sekä verta että vettä. Suku olennaiselta ja historialliselta osaltaan on siten tiiviin yhdessäolemisen muoto. Luulisin, että meillä ei ole mahdollisuutta muuttaa esipolviemme arviointeja paperikaavioisammekkaan.

Suku on se yhteisö, joka kulki läpi historian vaiheiden ja nimi – sukunimi tai tilan nimi – oli sen symboli. Sille rakentuu sukututkimus DNA-aikanakin. Jos teemme paljon geenitestejä, saamme sukupuihimme useita haaroja. Täydellisiä, kokonaan biologiseen vanhemmuuteen pohjautuvia puita tuskin voimme enää konstruoida. Sukupuun eri haarat ovat osajoukkoja suuremmasta kokonaisuudesta – suvusta, joka on jo käynyt läpi historian testin.

Olavi Keski-Rahkonen

HYVÄÄ JOULUA JA ONNELLISTA UUTTA VUOTTA!

Toivoo sukuseuran hallitus

Kauniita muistoja mummusta

Isoäitini Hilda Silja Rahkonen, os. Konttinen puhui minulle hiljaisella äänellä. Mitä, sitä en muista. Sokeripalan sain suuhuni.

Syntyi Saarijärvellä 18.1.1881. Kuoli jouluaattona 1961 80-vuotiaana.

Meni naimisiin Mallaslammin isännän, Kalle Eemil Rahkosen (s. 6.12.1877) kanssa vuonna 1904. Hildasta tuli Mallaslammin emäntä.

Heille syntyi 8 lasta, viisi tytärtä ja kolme poikaa.

Suurperheen eteenpäin vieminen siihen maailman aikaan ei ollut helppoa. Kaikesta oli pulaa. Pelot olivat kiviset ja halla vieraili usein. Vanhimmat tyttäret, Ilmi ja Helmi lähtivät Amerikkaan, paremman elämän toivossa. Voin vain kuvitella, miltä äidistä tuntui. Kaikkein kipeimmin kuitenkin kosketti puolison kuolema 1933, 55-vuotiaana.

Hilda-mummu oli tärkein isovanhemmistani. Mummu asui naapurissa, Mallaslammilla, se varmaankin vaikutti läheisiin väleihin. Lisäksi hän oli kummini. Meillä oli suurperhe ja kummeista pulaa, mummu oli heti ehdottanut, että hän voisi ruveta kummikseni.

Mummu oli pienikokoinen, lyhyt, tuskin saataaviittäkymmentä senttiä. Hieman pyöreähkö, niin kutsuttu ”mummun pehmeys” ympäröi hänen vartalonsa. Hiukset hän letitti yhdelle letille, jonka sitoi kangassuikaleella.

Kasvot olivat uurteiset, paljon nähneen ja paljon työtä tehneen naisen kasvot. Silmät olivat ruskean-vihreät, minua hän katseli aina lempeästi.

Mummu pukeutui vaatimattomasti, tummaan, ruudulliseen pumpulimekkoon ja esiliinaan. Hiuksia suojasi huivi, useimmiten tumma, joskus kesällä vaalea.

Mallaslammilla mummunkammari oli pyhä paikka, sinne ei ketään päästetty. Minulla oli onnea, mummu pyysi minut kerran kammarinsa. Sain istua siellä pienen aikaa. Mummu

Vieläkin näen silmissäni, kuinka tämä pikku mummu saapui meille kyläilemään. Kummisaappaat jalassa, ruskea, kulunut nahkapalakassi kädessään. Kiireesti juoksin häntä vastaan. Mummu rutisti minua ja silitti hiuksiani. Olin hänen suosiossaan. Mummu kavo kassiaan ja sieltä löytyi joskus sokeripala tai pipari tai vohvelikeksi – minulle, vain minulle. Salaa hän sujautti sokeripalan tai keksin käteeni, ettei muille sisaruksilleni tulisi paha mieli. Leikillään mummu sanoi minua herkkuhännäksi, sillä hotkin heti kaikki herkut, mitä hän antoi.

Kun mummu oli meillä, kiehnäsin aina hänen sylissä tai vieressään. Kerran ihmettelin, mitä mummu seisoo hyyhmäisessä, kylmässä vesilätäkössä. Mummun jalkoja kuumotti, vesilätäkössä kuumotus helpotti. Mummun vierailut kestivät yleensä koko päivän.

Isompana tyttönä kävin joskus hakemassa mummun meille. Yhdessä käveltiin. Mummu kuunteli luonnon ääniä ja kertoili menneitä asioita. Harmittaa, kun en silloin ymmärtänyt painaa niitä mieleen. Hän kertoi miehensä, Eemelin, kuolemasta näin: ”Sille tuli niin kova kiire, ettei kotiin ehtinyt tulla, vaan jäi sinne pellolle. Kivipellolle piti jäädä. Silloin toukokuussa vuonna -33, kesken kylvötiden.” Kovasti hän miehensä kiitteli ja sanoi: ”Hyvä mies se oli.”

Mummu kertoi myös isosiskostani, Toinista, joka oli kuollut 8-vuotiaana, nykytermien mukaan hoitovirheeseen. Hän oli ollut mummulle tärkeä lapsi. Kampasi mummun hiuksia, ehkä tykkäsi olla mummun sylissä. Mummu sanoi, että sinä olet yhtä kiltti. Mieltäni lämmitti, yritin olla entistäkin kiltimpi.

Milloinkaan mummu ei minulle puhunut kenestäkään pahaa.

Kappeasuonmäessä oli lepotauko. Mäen kes-

Hilda ja Kalle Emil Rahkonen jälkikasvunsa kanssa Mallaslammin talon pihassa 1920-luvulla. Kuva on hyvä esimerkki siitä, että kuvien taakse tai albumeihin kannattaisi merkitä, keitä kuvissa on. Tästä kuvasta tiedot puuttuvat. Lasten syntymäaikojen perusteella kuvassa kaikki eivät ole Hildan ja Kalle Eemilin lapsia. Huomaa ero tämän lehden kansikuvaan: kansikuvassa talon seinässä näkyvät hirret. Tässä kuvassa seinät on laudoitettu.

kivaiheilla oli tiepuolella iso tasainen kivi, siihen hän istui ja lepuutti jalkojaan. Jalat särkivät usein.

Matka jatkui, hissukseen. Mummu kuuli huuilua, pöllö tai metsälinnut? Hän arvaili myös, että jos joku on eksynyt metsään ja huutaa apua. Pyysi minuakin kuuntelemaan, siinä Lietosentien risteyksessä. Äänet kuuluivat jo meiltä. Koko matkan meillä juttua riitti, tai oikeastaan mummu puheli ja minä kuuntelin.

Viimeisen kerran, kun mummu kävi meillä, hän sovitti välinsä isäni, siis poikansa kanssa. Sovinnon merkiksi isäni laittoi kädet äitinsä päälle ja siunasi häntä. Mummu itki. Tämä tapahtui meidän tuvassa, mummu istui kiikutuolissa.

Mummu pääsi vanhainkotiin, sairastosastolle.

Siellä hän viihtyi ja tykkäsi olostaan. Sairasosasto oli silloin uusi, vastarakennettu. Kävin häntä siellä katsomassa. Aina mummu ilahdutti.

Kerran hän sanoi: ”Minulla ei ole mitään annettavaa, muuta kuin tämä vihkisormus, saat sen, sitten kun kuolen.” Samoin hän oli puhunut isälleni. Mummu kuoli jouluaattona 1961. Olin silloin 14-vuotias. Sain sormuksen, se on vuodelta 1904, Hildan ja Eemelin vihkisormus.

Vaalin rakkaudella kauniita muistoja mummustani ja haluan siirtää tietoa myös jälkipolville.

Toini Virta

Rahkoset EM-rallissa

Veljekset Veikko ja Hannu Rahkonen osallistuivat Lahti Historic EM-ralliin 4-7.8.2010. Veikko kertoo tunnelmista.

Lahti Historic EM-ralli oli ennakkotutustuttava ja nuotitettava ralli. Viime vuodesta poiketen erikoiskokeen sai ajaa läpi vain kaksi kertaa. Ensimmäisellä kerralla Hannu luki nuotit ja minä kirjoitin paperille. Toisella ajokerralla sitten tarkistettiin ja korjattiin jos tarvetta ilmeni.

Kilpailu käynnistyi jo torstai-iltana seremoniastartilla ja yleisöerikoiskokeella. Lahden satamaan oli rakennettu lyhyt puolen kilometrin rykäisy tynnyreitit ja paaleja kierrelen. Se oli ihan kiva aloitus rallille. Yleisöä oli kuulemma noin 5000 henkeä katselemassa ja kuuntelemassa vanhoja ralliautoja. Ilmakin poutaantui sopivasti illaksi ja yleisö viihtyi lämpöisessä illassa.

Pätkä meni ihan hyvin. Kuski teki kovasti hommia pyöritellessään rattia, eikä mitään tilanteita ollut. Autot yöksi parkkiin Hansatalon kellariin.

Kisa jatkui perjantai-aamuna kello 9.07 meidän osalta. Orimattilassa ajettu EK 2 oli heti koko rallin pisin. Hyvä aloitus: luokan viides.

EK 3 Niinikosken pätkä Artjärvellä. Nelonen ja vitonen meni hyvin. Tauko oli Orimattilassa. Tauolla vaihdettiin taakse uudet kumit. Sitten EK 3 ajettiin uudelleen EK numerolla 6. Maalissa kuski totesi, että nyt tuli hyvin ja aika paranee varmaan. Maalissa kuitenkin silmät pyöreinä tuijotimme aikaa kellostani. Se oli 6 sekuntia hitaampi kuin ensimmäisellä kerralla. Syytä ajan huononemiseen ihmettelimme, mutta emme löytäneet mitään järkevää selitystä.

EK 4 ja 5 ajettiin uudelleen numeroilla 7 ja 8. Seiska meni hyvin ja aika heti luokan kärjen takana kolmanneksi nopein. Sitten takaisin

Lahteen, jossa sataman yleisöerikoiskoe ajettiin uudelleen nyt toiseen suuntaan EK:na numero 9. Yleisöä oli jälleen tuhat ääriin.

Kiitos serkkumme Leenan joukkojen kannustuksesta. Pätkä läpi ilman kosketuksia paaleihin. Aika ei ollut kovin hyvä, mutta erot olivat kuitenkin pieniä. Sitten auto taas parkkiin Hansatalon kellariin, josta matka jatkui lauantaina kello 7.54.

Lauantaina huollon kautta Tennilään, jossa ajettiin EK numero 10. EK oli sama pätkä kuin viime vuonna, mutta toiseen suuntaan. Jälleen luokan kolmanneksi nopein.

EK 11 oli ns. Hyväneulan pätkä. Pätkä ajettiin viime vuonna toiseen suuntaan, ja siinä oli silloin maalissa huima hyppy, jossa Lancia hajosi palasiksi. Nyt lähdössä oli laitettu paaleista shikaani, ettei vauhti pääsisi nousemaan ennen hyppyä. Hidaste toimi eikä Volvokaan noussut ilmaan. Jouset ehkä vähän oikeivat.

EK 12 oli Hämeenkoskella. Tällä pätkällä oli nuotitusvaiheessa metsäkone töissä aivan tien vieressä ja muutakin metsäkalustoa oli paikalla. Tästä johtui, että nuotimme jäi paikkaan liian nopeaksi. Mutka kääntyi kuitenkin paljon jyrkemmin ja niinpä se tuli vähän yllätyksenä.

– Oho, pääsi kuskilta, ja minä jo luulin, että nyt mennään pihalle. Kuski kuitenkin hallitsi tilanteen ja me selvisimme ilman ulosajoa, mutta oli siinä jo pusikkoon menty enne meidän tuloa. Ilmeisesti moni muukin oli tehnyt nuottivirheen kyseisessä paikassa.

Sitten tauolle Lahteen ja samat pätkät uudelleen. Nyt ei virheitä tullut, ja maalissa totesimme sijoittuneemme yleiskilpailun 19. sijalle. Ikäkausikategorian 2-luokan 3. ja luokan 3. sija olivat hyvä saavutus.

Auto näytti näin siistiltä palkinnot konepellillä. Rallissa Hannu oli ratissa, Veikko luki nuotteja. Kuva: Hannu Rahkonen

Illalla palkintojenjakotilaisuudessa pokkasimme komeat pytyt.

Tiet olivat hyviä. Kova helle kuitenkin vaati veronsa ja illalla sitä oli aivan kuitti.

Kiitos vielä pojilleni Karille ja Jarille hikistä päivistä huollossamme.

Veikko Rahkonen

Sukuseuralle uudet nettisivut

Sukuseuran nettisivut ovat näyttäneet samanlaisilta 1990-luvun lopulta lähtien. Niiden sisältö on ollut suppea ja sivujen osoite on ollut vaikea muistaa, jos sitä ei ole tallentanut suosikkeihinsa.

Sukuseuran sivut saavat joulukuussa uuden ilmeen ja vähitellen sisältöäkin laajennetaan. Sivut on suunnitellut Antti Plathan, joka on sukuseuran hallituksessa aktiivisesti toimivan Olavi Keski-Rahkosen poika. Sivujen sisällöstä huolehtivat jatkossa puheenjohtaja Olavi Rahkonen ja sukulehden tekijä Jorma Rahkonen.

Uusi osoite otetaan käyttöön joulukuun 2010 aikana. Käy tutustumassa:

www.rahkostensukuseura.fi

Taiteilija Aino Suominen

Rahkosen suurperhe asui Saarijärven Piilolassa. Aino on perheen neljänneksi vanhin lapsi. Hän on minua viisi vuotta vanhempi.

Tässä perheessä kaikki, lapsetkin, osallistuvat kodin töihin. Aino käy paimenessa, sukan kudin mukanaan, siivoaa, leipoo, tiskaa, hoitaa pienempiä sisaruksia, puuhastelee kasvi- maalla ja on navettatöissäkin reipas. Mutta usein hän on kadoksissa. Lukeminen on Ainoon lempiharrastus, niinpä hän etsii sopivan rauhallisen paikan ja kätkeytyy sinne lukemaan. Aino on niin syventynyt kirjaansa, että ei kuule, kun häntä huudellaan.

Aino pääsee isän kanssa Jyväskylään, silmä- laseja hankkimaan. Siltä reissulta on oikein valokuvakin, Aino ja isä kävelevät Jyväskylän kadulla. Lukeminen alkaa sujua yhä pa-

remmin, silmälasien avulla.

Ainon kotoa muutto, opiskelujen myötä, on normaali asia meidän perheessä. Kansanopisto, Konttoristiopisto... Suolahti, Rauma, Vaasa, Helsinki... Ainolle ei milloinkaan riitä pelkkä kyseinen opisto, vaan aina, siinä rinnalla pitää opiskella muutakin; englantia, lausuntaa, pikakirjoitusta, kansantanssua ja ties vaikka mitä.

Kotiväkeä Aino ei unohda kiireistään huolimatta. Minä erityisesti ikävöin Ainoa. Näen unia. Odotan, että Aino yllättäen tulee käymään kotona. Katselen taas tielle päin... ja näenkin Ainon tulevan polkupyörää taluttaen, isot pussit ja nyytit mukanaan. Ainolla on aina paljon tuliaisia. Koko lapsilauma pyrähtää juoksuun, Ainoa vastaan, huutaen: ”Aino

Aino ja Jouko käymässä Saarijärven Piilolassa. Kuva: Irja Ryhänen

tulloo! Aino tulloo!” Pyörän kanssa tulija onkin naapurin kodinhoitaja, tulee meille pyykille, kun naapurin lähteestä on loppunut vesi. Pety'n pahan kerran, ihan itken.

Ainolla on aina uusia juttuja ja tavaroita, mitä me muut ei tiedetä olevan olemassakaan.

Käsitöitä Aino harrastaa edelleen ahkeraan. Jos hän ei jotain osaa, niin sen hän opettelee. Puikot suihkivat, koukku koukkuaa, ompelukone surraa ja turkistyöt onnistuu. Hattuja, villasukkia, pitsiä, kaulahuiveja, pipoja, poppanoita, mattoja, luettelo jatkuu loputtomiin. Eikä riitä, että Aino itse tekee kaikenlaista, vaan auliisti hän opettaa taitojaan muillekin.

Ainon avuliasta ja huolehtivaa luonnetta kuvaa hyvin seuraava tosi tapahtuma. 12-vuotias tyttäreni on keskellä yötä tulossa junalla Kuopiosta, Helsingissä on jonkun verran odotusaikaa, ennen Turun-junan lähtöä.

Soitan Ainolle, että voisitko? ”Tottakai menen asemalle, kyllä minä huolehdin.”

Työn ohessa Aino on opiskellut ja harrastanut lausuntaa ja posliininmaalausta. ATK-kouluttajan tehtävistä eläkkeelle jäämisen myötä taulujen maalaus on valloittanut Ainon sydämen kokonaan.

Ainon ja miehensä Joukon koti on ihana keidas Vantaalla. Kaikesta näkee, että ahkerat ihmiset asuvat täällä. Taiteilija Ainolla on yhä sormet mullassa.

**Kirjoitti Aino Suomen pikkusisko
Toini Virta**

Yhteystiedot:

www.elisanet.fi/a.ino.suominen

aino.suominen@luukku.com

Sukukirjan teko etenee

Sukuseura jatkaa toimintasuunnitelmansa mukaisesti sukututkimuksen tekemistä eri puolilla Suomea olevien Rahkosten keskinäisen sukulaisuuden selvittämiseksi. Työn tuloksena on jo varmistunut Jääsken Rahkosten ja Saarijärven Rahkosten geneettinen yhteys. Aiemmin dokumentteihin ja yleiseen asutushistoriaan perustunut oletus näiden alueiden Rahkosten yhteisistä esi-isistä on siis vahvistunut DNA-tutkimuksen avulla. Ullavan Rahkosten geneettistä yhteyttä Saarijärveläisiin ei ole kyetty vielä selvittämään, mutta käytettävissä olevien dokumenttien perusteella on varsin perusteltua olettaa kyseessä olevan sama suku. Näiden Rahkos-keskittymien lisäksi tarkemmin selvityksen kohteena ovat mm. Leppävirran ja Varkauden alueen sekä Karstulan Rahkosten yhteydet edellä mainittuihin.

Sukututkimuksen kanssa samanaikaisesti ahkeroidaan sukukirjan parissa. Projektia johtaa

Olavi Keski-Rahkonen Espoosta. Työssä on päätetty edetä niin, että kirjan ensimmäisessä osassa keskitytään suvun vaiheisiin vanhimista tunnetuista suvun historiatiedoista alkaen Ruotsin vallan päättymiseen eli 1800-luvun ensikymmeneen asti. Kirjan sisältö tulee koostumaan pääosin kolmen Rahkoskeskittymän sukutiedoista. Jääsken, Saarijärven ja Ullavan alueet muodostavat kirjan ensimmäisen osan rungon. Kirjan toiseen osaan kootaan tiedot 1800-luvun alusta nykypäivään.

Sukukirjan tekeminen suvun omin voimin oman toimen ohessa on valtava ponnistus. Vuoden 2011 Ullavan sukukokouksessa tullaan esittelemään kirjan etenemisen tilanne ja kirjan ensimmäisen osan sisällön keskeisiä osia. Myyntiin kirjan ensimmäinen osa saadaan vuoden 2012 kuluessa.

Olavi Rahkonen

Sukukokous Rahkosessa 23.7. 2011

Tässä tärkeä päivämäärä kalenteriisi ensi kesäksi: Rahkoset kokoontuvat taas ensi heinäkuussa sukukokoukseen. Paikka on sama kuin vuonna 1999.

Paikka: Rahkosen monitoimitalo

Osoite: Rahkosentie 246, 68390 Rahkonen

<http://kartta.kokkola.fi/> Valitse Alue: Rahkonen

Aika: lauantaina 23.7. 2011 alkaen kello 12:00.

Tilaisuuden ohjelmasta ja ilmoittautumisesta tiedotetaan myöhemmin.

Vuoden 1999 sukujuhlassa Ullavan kuoro esiintyi Väinö Viitasalon johdolla.

Kuva: Jorma Rahkonen

Rahkoset-lehti: joulukuu 2010, 16. vuosikerta, 20. numero

Päätoimittaja: Jorma Rahkonen, Tavintie 8 B 22 40400 Jyväskylä, p. 050 347 0083,

sähköposti: jorma.rahkonen@kolumbus.fi

Paino: Kopijyvä Oy, Jyväskylä